

LEEUWENDAALLEZING

op 14 mei 2017, zondag Cantate

"Louen soe wilt mijn siel den Heer, louen wilt hem en danckaer zijn"

De kerkmuziek van de eerste Nederlandse protestanten

Spreeker: Henny Heikens, cantor-organist Oude Kerk

**M.m.v. Duo Serenissima, bestaande uit
Lizzy Hetherington, sopraan & David Mackor, luit**

Jaartallen

1517	95 stellingen Martin Luther		
		1524	<i>Straatsburg, Teutsch Kirchenampt, Strasburg</i>
		1539	Calvijns 1e psalmboekje Strasburg
		1540	<i>Souterliedekens, Antwerpen</i>
1550	Bloedplakkaat		
1550-1553	Vluchtelingenkerk in Londen	1551	1e psalmboekje Utenhove Londen
		1562	Berijming Calvijn compleet
1566	april Smeekschrift der edelen	1566	Berijming Datheen Heydelbergh
1566	Hagepreken	1566	Berijming Wtenhove compleet
1566	aug.-okt. beeldenstorm		
1567	Komst Alva, Bloedraad		
1571	Nederduits Gereformeerde Kerk te Emden	1571	Berijming Datheen vervangt die van Utenhove
1581	Plakkaat van Verlatinghe		
1586	Begin 80-jarige oorlog		
1609-1621	12-jarig bestand		
1610	Verweerschrift of 'remonstrantie'		
1618-1619	Synode van Dordrecht		

Introitus Cantate Domino

De Introïtus van Zondag Catate

Cantate Domino canticum novum, alleluia: quia mirabilia fecit Dominus, alleluia ante conspectum gentium revelavit iustitiam suam, alleluia. Salvavit sibi dextera eius: et brachium sanctum eius.

[Zingt voor de Heer een nieuw gezang, alleluia, omdat de Heer
bewonderenswaardige dingen heeft gedaan, alleluia;
ten aanschouwen van de volkeren heeft Hij zijn rechtvaardigheid
geopenbaard, alleluia.

Heil heeft Hem gebracht Zijn rechterhand: Zijn heilige arm.

Psalm 98 : 1,2]

*Joh. Ockeghem, detail manuscript miniatuur, eind 15de eeuw
Bibliotheque Nationale, Parijs (MS. Fr. 1537)*

Souterliedekens, Antwerpen 1540

"... Om in die plaetse van sotte vleescelike liedekens wat goets te moghen singen ... ende dat de jonghe lieden (die doch tot singhen veel gheneycht zijn) haer ghenoechte wt eenen gheesteliken sanck sceppen mogen, twelc Gode sonder twifel wel aenghenaem zijn sal..."

Souter Liedekens
Ghemaeckt ter eeren Gods op alle die
Psalmen van David: tot lichten
ghe/en eengheestelike ver
makinghe van allen
Christe mensche.

KONINKLIJKE
 BIBLIOTHEEK

Collof. in 4. Cap.
 Leert ende vermaent u seuen met psalmen en lofsanghen
 en gheestelike liedekens inder ghenaden/ende singhet
 den Heere in uwer herten. (.) (.)

Chap. in 4. Cantwerpe/ op die Lombaerde velle/ te sijn
 die Gulden hant ouer Op mi Symon Cock, Hinn
 M. CCCC. ende XL. den .xij. in Junio.

Cum Gratia et Privilegio.

Psalm 145

Louen soe wilt mijn siel den Heer
 Louen wilt hem en danckaer zijn
 Ick sal hem van goeder herten seer
 Singhen en louen met bliden schijn
 Tallen termijn hem dancken sijn
 Den Heere der Heeren vol alder
 eeren / Mijnder sielen medecijn.

Psalm 4

Als ick riep met verlanghen
 God hoorde al mijn leyt
 Wanneer mi droefheyt heeft
 beuanghen
 Ghi Heere my troost verbreyt.

Psalmus. CXLV.

Mijn die sijn vreesde hier beuaren
 by haer ghebed sal hooren sijn.
 Ick salte behouwen ende sparen
 Die leere/die hem vernemen/het
 Ick sal behouwen van verdien.
 Maar sal bederven den fondaren.

I en vreesen lo/ten ghegheuen mont
 sal spreken: sonder mi te schamen.
 En al die wiesich/rot alder stont
 wroet sijn riam hier int toe ramen.
 Wat noet doch gheschieden met alle toden/
 Wan allen menschen/waert en yde/
 Al inder ewichyden tijden.

Den. W. C. H. psalm. lauda anima mea. D. M. Ma die wilt
 looverkens Dat sijn looverkens. loert. God.

Louen soe wilt mijn siel den Heer, Louen wilt
 Ick sal hem van goeder herten seer Singhen en
 louen met bliden schijn.
 Ick sal hem van goeder herten seer Singhen en
 louen met bliden schijn.
 Ick sal hem van goeder herten seer Singhen en
 louen met bliden schijn.

re der loert/ vol al der eeren/ Mijnder sielen medecijn.

Vanden storm van Munster

Wie was die ghene die die looverkens brac
 Ende diese inder narren cappen stack?
 Het wil hem openbaren.
 Wi riepen dat cruyce al vanden hemel an,
 Wi vrome lantsknechten alle.

Een oudt liedeken

Het daghet inden oosten,
 Het lichtet overal.
 Hoe luttel weet mijn liefken,
 Och, waer ick henen sal.

Jan Utenhove (1516 - 1566)

Utenhove, Psalm 130 (mel. Aus Tiefer Not II)

VVT dieper noodt schrey ick tot dy,
Heer Godt aenhoor myn roepen.
Dyn gnadigh' ooren keer tot my,
End myner bede sy open.
O Heer, so du willest mercken aen
De sonden die wy hebben ghedaen,
Wie kan, Heer, voor dy blyuen.

Het staet by dyner macht alleyn,
De sonden te vergheuen,
Daerom vreest men dy in t' ghemeyn,
Oock inden besten leuen,
Ick heb myn hop' op den Heer gheuen,
Myn siel' op hem vertrauwet gaer vast
End op syn woordt ick wachte.

Utenhove, Psalm 1 (mel. Genève, De tien geboden)

HIER volghen de Psalmē,
die men in de Duytsche Ghemeynste
was ghebruyckende.

Het Argument des eersten
Psalms.

De Propheet leert/ waer in de salicheit
der menschen ghelegghen is / salich segghen-
de de ghene/die de wet des Heeren beherken:
in contrarie oock onsaligh/die die verachten.

Beatus vir qui non habije.

Salich is hy die tot de
raeden Der booser menschen
niet en gaet/ noch niet blyft in der

SAligh is die niet tot den rade,
Der godloosen neemt synen ganck:
Noch staet in der sondaren pade,
Niet sitt oock op der spotters banck.

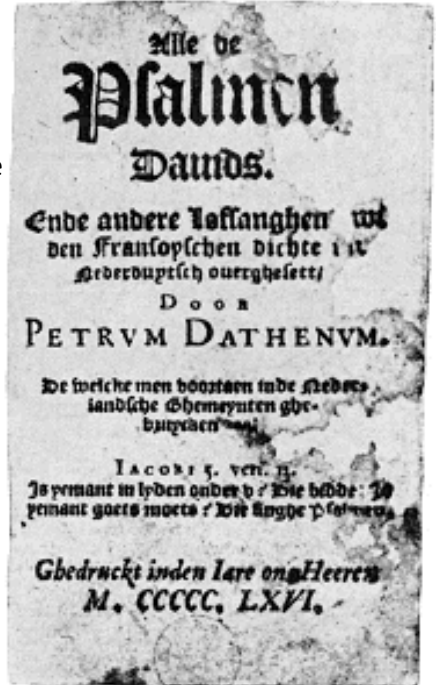
Mer syne lust neemt euen seere
In s'Heeren Wet, end dach end nacht
Daerom tot synen troost end leere
Ghedenckt, end deghelicken tracht.

Petrus Datheen (1531 - 1588)

Datheen, Psalm 1

Die niet en gaat in der godlozen raad,
Die op den weg der zondaars niet en staat,
En niet en zit bij de spotters onreine;
Maar dag en nacht heeft in Gods wet alleine
Al zijnen lust, ja spreekt daarvan eenpaar;
Die mens is welgelukzalig voorwaar.

Hij zal gelijk zijn enen schonen boom,
Geplant bij enen klaren waterstroom,
Die zijn vruchten geeft in bekwame tijden,
Van welken geen droge blad valt bezijden.
Zo zal die mense zalig zijn bekend,
Met al zijn doen, tot welken hij hem wendt.

Johannes Calvijn (1509 - 1564)

Uitgaven psalmboeken

(1524 *Teutsch Kirchenampt*, Duitstalige kerk o.l.v. Martin Bucer te Straatsburg)

1539 *Avlcuns pseaulmes et cantiques, mys en chant*. A Strasbourg, 1539 (22 Psalmberijmingen en enige gezangen van Calvijn en Clément Marot)

1542 *La forme de prières et Chantz ecclesiastiques*, Genève 1542 (Berijmingen van Théodore de Bèze, muziek van Loys Bourgeois)

1543 *Cinquante Pseaulmes par Clément Marot*, Genève

1551 *Pseaulmes octantetrois de David, mis en rime françoise*

1562 *Les Pseaulmes, mise en rime françoise*

(1564 4-stemmige eenvoudige zettingen van Claude Goudimel)

Psälme CXXIX:

D fond de ma pense e Au fôd de to^s
 ennuye Dieu, ie r'ay adref se e ma clameur iour
 te nunct; L'mêds ma voix plâictiue seigneur il
 est saison, Ton aureil l'en tertiaue soit a
 mon o rai son.

Psalm 130 uit Aulcuns
 pseaulmes et cantiques, mys en
 chant. A Strasbourg, 1539

... P. S. E. A. V. ... C. X. X. X. ... C. L. M. A.
 Affectiueuse priere de celuy qui par son peché a beaucoup d'aduer-
 sités, & sous tous fois par esperance ferme se promet obtenir de Dieu
 remission de ses pechez & deliurance de ses maux.

D V. fond de ma pense e, Au fond de tous en-
 nuis. A-toy s'est a dresse e. Ma clameur iours &
 nuis: Enten ma voix plaintiue, Seigneur, il est sai-
 son, Ton aure-il le ententiu Soit à mon oraison.

Psalm 130 uit Les Pseaulmes,
 mise en rime françoise,
 Genève, 1562

Si ta rigueur expresse
 En nos pechez tu tiens,
 Seigneur, Seigneur, qui est-ce
 Qu' demurra des tiens?
 Or n'es-tu point seuer,
 Mais propice à merci:
 C'est pourquoy on reuere
 Toy & ta Loy ausi.
 En Dieu ie me console,
 Mon ame s'y attend,
 En sa ferme parole,
 Tout mon espoir s'estend.
 Mon ame à Dieu regarde
 Matin & fins seiour,
 Plus matin que la garde
 Assise au poinct du iour.

Remonstranten en Contra-remonstranten

<p>Franciscus Gomarus Gomaristen Preciezen Slijkgeuzen Contra-remonstranten predestiantieleer (voorbeschikking) Maurits</p>	<p>Jacobus Arminius / Joh. Utenbogaert Arminianen Rekkelijken Bavianen Remonstranten vrije keuze tot het goede Johan van Oldenbarneveld</p>
---	---

Ghy Steden stout en koen

(Toen de remonstranten nog de dienst uitmaakten)

Ghy Steden stout en koen
En Dorpen al ghelijcken,
Wilt u doch wel bevroen
(=bedenken)
En wilt gheensins afwijcken
Graef Maurits van Nassouwen,
Die daer als een vroom Helt
Om ons Lant te behouwen
Ghetrocken heeft te velt.

Noch hier en daer een Stee
Moghen sy by eenen rapen
Zommighe Dorpen mee,
Sy zijn doch kleyn van wapen
Dese Arminianen
Sy sijn soo loos als Aeps (=apen),
Sy meenen, soo ick wanen,
Ons Lant te maken Paeps.

Leyen en Harelem
Rotterdam en der Brielen,
Zijn dese Gheesten tem (= tam),
Ja dese loose Fielen (= schurken),
Utrecht en oock ter Gouwen,
Schoonhoven kleyn gheacht,
Laet ons nu eens aenschouwen
Wat sy hebben voor macht.

Wy Steden seer ghetrou
Houdent met tgroene Pluymken:
Graef Maurits van Nassou.
Fluyt (zuig) ghy vry op u duymken.
Wy sullen u wel leeren
Teghens u Prins opstaen,
Wilt noch in tijts weer-keeren
En versaect d'Arminiaen.

Foy u, Dortsche Synode!

(Een remonstrantse reactie op de Dordtse Synode: foei! er was onder meer een dispuut beloofd, maar dat is achterwege gebleven.)

Foy u, Dortsche Synode!
Foy, Moeder van elendt!
Foy u, dat ghy soo snode
Gods Kercke hebt gheschent!
Door u procedueren vals,
Overloopen van veel gals,
Brochtet ghy Gods Kerck om hals.

Men had den Remonstranten
Belooft een vry gheleyt,
Den vromen Predicanten
Een dispuyt toegheseyt.
Maer men heeft de Trouw' ghequest
Te Dort sloeghmens' in arrest,
Het dispuyt was buyten west.

Men ginck haer condemneeren (= veroordelen)
Sonder eenich dispuyt,
Teghens Trou d'een de Heeren
Haer voerent' Lantwaert uyt;
In wat Kerrick, in wat Ryck
Hoorde men oyt desghelyck?
Foy Kerck, foy Republyck!

Daerom myn lieve schaepen,
Laet u vervoeren niet
Van dese boose knaepen,
Haer leugens altyt vliet.
Maer bemint de waerheyt clær,
Verblyt u als ghy lydt om haer,
Ende volcht haer altyt naer.

Gealic Psalms

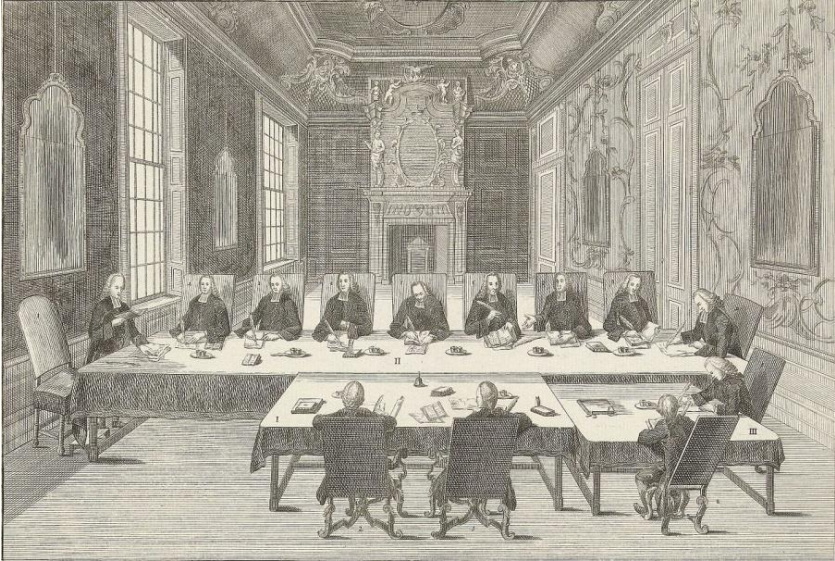
Psalm 13:1 Opgenomen op 26 mei 1979 op het eiland Lewis (Hebriden, Schotland; YouTube)

Walsall

1773 De Statenberijming

*Het Boek der Psalmen, nevens de Gezangen bij de Hervormde Kerk in gebruik;
Door last van de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde
Nederlanden, Uit drie berijmingen, In den jaare 1773, gekooren, Met de
noodige daar in gemaakte veranderingen*

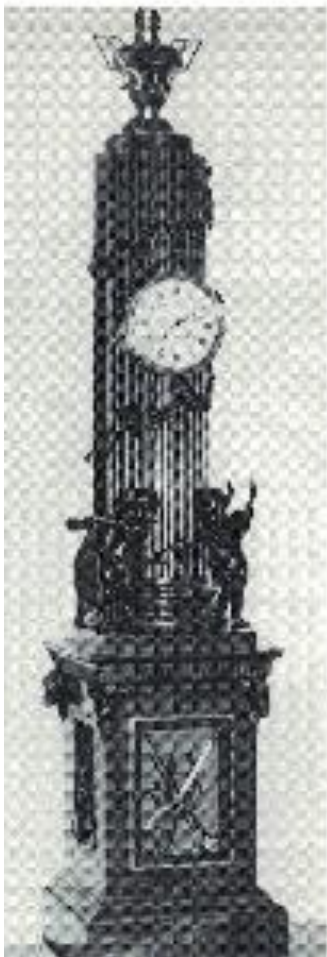

*Vergaader-Zaal, op het Huis van Prins Maurits in 's Haage
voor de Commissie ter Verbetering der Rym-Psalmen.*

Korte zingtrant: Eerste en laatste noot van iedere regel lang, overige noten sneller.
Tevens interludiums tussen alle regels.

Psalm 140 : 1 uit het Koraalboek van Jacob Potholt 1777
... naar de Nieuwsten Zangrant met Prae en Interludiums ...

O Heer! verlos mij uit de banden
Waarin de booze mij beknelt;
Behoed mij voor des wreedaarts handen
Voor dwinglandij en woest geweld.

Psalm 89

Haydn speelklok, ca. 1790

Nationaal Museum van speelklok tot pierement, Utrecht.

Drie psalmbewerkingen - anoniem

... door eene seer kundige hand ... 1778

... een ieder die slechts een goed gehoor heeft en beminnar van Psalmmuzyk is, zal niet kunnen nalaten de Variatiën als zeer aangenaam en voldoende te roemen, wanneer hy dezelve door zuivre keelen en bekwaame handen hoort uitvoeren...

Psalm 75 U alleen, U loven wij

Het boek der psalmen, 1780

zetting: Claude Goudimel, 1564

U al - leen / U loo - ven wij; Ja wij loo - ven U / o Heer!

8 U al - leen U loo - ven wij; Ja wij loo - ven U / o Heer!

The first system consists of four staves. The top staff is the vocal line in G major, with lyrics 'U al - leen / U loo - ven wij; Ja wij loo - ven U / o Heer!'. The second staff is the piano accompaniment. The third staff is a second vocal line, also in G major, with lyrics '8 U al - leen U loo - ven wij; Ja wij loo - ven U / o Heer!'. The fourth staff is the piano accompaniment for the second vocal line.

Want uw naam / zoo rijk van eer / Is tot on - ze vreugd na - bij:

8 Want uw naam / zoo rijk van eer / Is tot on - ze vreugd na - bij:

The second system consists of four staves. The top staff is the vocal line in G major, with lyrics 'Want uw naam / zoo rijk van eer / Is tot on - ze vreugd na - bij:'. The second staff is the piano accompaniment. The third staff is a second vocal line, also in G major, with lyrics '8 Want uw naam / zoo rijk van eer / Is tot on - ze vreugd na - bij:'. The fourth staff is the piano accompaniment for the second vocal line.

Dies ver - telt men / in ons land / Al de won - dren van uw hand.

8 Dies ver - telt men / in ons land / Al de won - dren u - wer hand.

The third system consists of four staves. The top staff is the vocal line in G major, with lyrics 'Dies ver - telt men / in ons land / Al de won - dren van uw hand.'. The second staff is the piano accompaniment. The third staff is a second vocal line, also in G major, with lyrics '8 Dies ver - telt men / in ons land / Al de won - dren u - wer hand.'. The fourth staff is the piano accompaniment for the second vocal line.